

גַּרְדָּם רַבִּי אַבָּא, וְרַבִּי יוֹסִי הִיָּה יוֹשֵׁב. רָאָה אֶת רַבִּי אַבָּא שֶׁפָּנְיוֹ מְעֻט סְמוּקוֹת, וְהוּא צוֹחֵק. וְרָאָה אוֹר גָּדוֹל בְּבֵית. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִזֶּה נִשְׁמַע שֶׁשְׂכִינָה פָּאן. הֲרַכִּין עֵינָיו. יָשַׁב שָׁם. עַד שֶׁהִיָּתָה עוֹלָה שְׁחָרוּתָהּ הַבֶּקֶר וְהָאוֹר הִיָּה מְאִיר בְּבֵית, עַד שֶׁהָרִים עֵינָיו רָאָה הַבֶּקֶר, וְנִחְשַׁף הַבֵּית.

הַתְּעוֹרָר רַבִּי אַבָּא, וּפְנֵיו הָיוּ מְאִירִים וְעֵינָיו צוֹחֵקוֹת. אַחַז בּוֹ רַבִּי יוֹסִי. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אֲנִי יוֹדֵעַ מֵה שְׂאֵתָה רוֹצֶה, חֲסִידָךְ, סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים רְאִיתָ, וּבִשְׁעָה שֶׁאַחַז בְּנִשְׁמָתִי, בַּעַל הַפְּנִים הָעֲלָה אוֹתָךְ לְחֲדָרִים גְּדוֹלִים וְעֲלִיוֹנִים. וְרְאִיתִי אֶת נִשְׁמוֹת שְׂאֵר הַצְּדִיקִים שֶׁעוֹלוֹת לְשָׁם, וְאָמַר לָהֶם, אֲשֶׁרִיכֶם הַצְּדִיקִים שֶׁבִשְׁבִילְכֶם אֲנִי נִבְנָה בְּבִנְיָן קְדוֹשׁ שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד, לְעֲנוּת לְצַבָּאוֹת הַמַּלְאָךְ הָעֲלִיּוֹן. וְרְאִיתִי אֶת תּוֹרָתִי שֶׁהִיָּתָה מִנַּחַת שֵׁם תְּלִי תֵלִים כְּמַגְדָּל גְּדוֹל, וּמִשׁוּם כֶּף שֶׁמִּחֲתִי בְּחֻלְקִי, וְצָחֲקוּ עֵינָי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵל תִּתְמָה עַל זֶה שֶׁל רַבִּי אַבָּא, שֶׁהָרִי הַפְּסוּק מְעִיד כֶּף, שֶׁשְׂנֵינּוּ, עֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת זֶה הַמְּמַנֶּה תַּחְתּוֹ, וְחֲלָה מִמֶּנּוּ כָּל שְׂאֵר הַצְּבָאוֹת, כְּמוֹ הַצְּבָאָר הַזֶּה, שֶׁכָּל הַגּוֹף תְּלוּי מִמֶּנּוּ. וּבִשְׁעָה שֶׁהַצְּדִיקִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹ, וְנוֹתֵן שְׁמוֹ בְּקִרְבוֹ, לְהַגִּיעַ לְכָל, וּלְהַסְפִּיק לְעוֹלָם לְעוֹלָם מְטוֹב שֶׁל מְקוֹם.

וּבְשָׂאֵן הַצְּדִיקִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל שְׁמוֹ מִקְרָבוֹ, וְאֲזִי הָעוֹלָם חָסֵר, וְהוּא אֵינוֹ בְּמַעֲלוֹת הַיְכוּלָתוֹ. מִנָּא לָן, דְּכַתִּיב, (שם ד ד) כְּמַגְדָּל דְּוִיד לָנוּ? שְׂפָתוֹב (שיר ד) כְּמַגְדָּל דְּוִיד צְבָאָרָךְ בְּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת. אִם מְרַבִּים וּמַגְדָּלִים הַצְּדִיקִים תּוֹרָה כְּמַגְדָּל הַזֶּה, מִיָּד צְבָאָרָךְ בְּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת.

אֲדַמְיָךְ רַבִּי אַבָּא, וְרַבִּי יוֹסִי הִיָּה יְתִיב, חָמָא לְרַבִּי אַבָּא, דְּאֲנָפוּי מְסַמְקִי טְפִי, וְהוּא חֲיִיךְ, וְחָמָא נְהוֹרָא רַבָּא בְּבֵיתָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁמַע מִיָּנִיָּה דְשְׂכִינְתָּא הָכָא. אֲרַכִּין עֵינָיו, יְתִיב תַּמָּן. עַד דִּהְוָה סְלִיק שְׁחָרוּתָא דְצַפְרָא, וְנְהוֹרָא הִיָּה נְהִיר בְּבֵיתָא, עַד דְזַקַּף עֵינָיו, חָמָא צַפְרָא וְאִתְחַשַׁף בֵּיתָא.

אִיתְעַר רַבִּי אַבָּא, וְאֲנָפוּי הוּוּ נְהִירִין, וְעֵינָיו חֲיִיכִין. אַחִיד בֵּיה רַבִּי יוֹסִי, אָמַר רַבִּי אַבָּא, אָנָּא יְדַעְנָא מַה אֶתְּ בְּעֵי. חֲיִיךְ, רְזִין עֲלָאִין חֲמִית, וּבִשְׁעָתָא דְאַחִיד נִשְׁמָתָא דִּילִי מְאִירִי דְאַפְיָא, סְלִיק לָהּ לְאֲדָרִין רַבְרַבִּין וְעִילָאִין.

וְחֲמִית נִשְׁמָתָהוֹן דְשְׂאֵר צְדִיקָא דְסְלָקִי תַּמָּן, וְאָמַר לוֹן זְכָאִין אַתּוֹן צְדִיקָא, דְּבְגִינִיכּוֹן אָנָּא אַתְּבְּנִי בְּבִנְיָנָא קְדִישָׁא, דְשָׂמָא יְקָרָא, לְאַעֲנָאָה לְחִילוּי דְמִלְכָּא עִילָאָה. וְחֲמִית אוֹרִיָּתִי, דִּהְוָה מְנַחָא תַּמָּן תְּלִי תֵלִים כְּמַגְדָּלָא רַבָּא. וּבְגִינִי כֶּף חֲדִינָא בְּחוּלְקִי, וְחֲיִיכִין עֵינָאִי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵל תִּתְמָה עַל הָא דְרַבִּי אַבָּא, דְּהָא קָרָא אֶסְהִיד כֶּף. דְּתַנִּינָן, עֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזֶה הַמְּמוֹנֶה תַּחְתּוֹ, וְתִלָּה מִמֶּנּוּ כָּל שְׂאֵר הַצְּבָאוֹת, כְּהָאִי צְבָאָר, שֶׁכָּל הַגּוֹף תְּלוּי מִמֶּנּוּ. וּבִשְׁעָה שֶׁהַצְּדִיקִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹ, וְנוֹתֵן שְׁמוֹ בְּקִרְבוֹ, לְהַגִּיעַ לְכָל, וּלְהַסְפִּיק לְעוֹלָם מְטוֹב שֶׁל מְקוֹם.

וּבְשָׂאֵן הַצְּדִיקִים עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל שְׁמוֹ מִקְרָבוֹ, וְאֲזִי הָעוֹלָם חָסֵר, וְהוּא אֵינוֹ בְּמַעֲלוֹת הַיְכוּלָתוֹ. מִנָּא לָן, דְּכַתִּיב, (שם ד ד) כְּמַגְדָּל דְּוִיד לָנוּ? שְׂפָתוֹב (שיר ד) כְּמַגְדָּל דְּוִיד צְבָאָרָךְ בְּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת. אִם מְרַבִּים וּמַגְדָּלִים הַצְּדִיקִים תּוֹרָה כְּמַגְדָּל הַזֶּה, מִיָּד צְבָאָרָךְ בְּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת. זֶהוּ

זהו שהוא צוארו של עולם, בנני
בבנין קדוש, שכל הפיות תלו
ונלאו לדעת השגחתו, וזהו
תלפיות, כמה שנאמר (בראשית מז)
ותלה ארץ מצרים.

ואז אלה המגן תלוי עליו, וכל
שלטי הגברים. אותם הנקראים
אלף אלפים, וכל הנשא תלויים
עליו, וכל השליטים וכל
העולמות מלאים מטובו של
מקום.

אמר רבי יהודה, והינו שפתיב
(שם כח) ויחלם והנה סלם מצב
ארצה, כלומר, כשהצדיקים אינם
עוסקים בתורה - סלם מצב
ארצה, ואינו במעלה. זכו
הצדיקים ועסקו בתורה - ראשו
מגיע השמימה, אזי יש לו מעלה
וכל טוב לא יחסר. ומיד - והנה
מלאכי אלהים עלים וירדים בו.
מהו בו? אמר רבי יהודה, בשמו
של מקום, כמו שנאמר (תהלים קיח)
נגילה ונשמחה בו.

אמר רבי יצחק, בו - באותו
ממנה. ומפני מה? שפתיב אחריו
(בראשית כח) והנה ה' נצב עליו, על
אותו ממנה. מפני זה עולים
ויורדים בשבילו, מפני שמו של
מקום שהוא נצב עליו. אמר רבי
תנחום, למה נקרא שמו מלך
שלם מפל שאר הצבאות? שאין
לך נושא שמו של מקום בקרבו
כמו זה.

אמר רבי יעקב, רמזו ליעקב,
והשיבו על מה שנתרעם לפני
הקדוש ברוך הוא. כלומר, שאם
בניו יזכו לעסק בתורה ובמצוות,
יש מעלה לזה ומעלה לבניו. לא
זכו לעסק בתורה ובמצוות - אין
מעלה לזה ואין מעלה לבניו. זהו
שפתיב (שם) והנה מלאכי אלהים
עלים וירדים בו. מלאכי אלהים

שהוא צוארו של עולם, בנני בבנין קדוש,
שכל הפיות תלו ונלאו לדעת השגחתו, וזהו
תלפיות, כמה דאת אמר (בראשית מז יג) ותלה ארץ
מצרים.

ואז אלה המגן תלוי עליו, וכל שלטי הגברים,
אותן הנקראים אלף אלפים, וכל הנשא
תלויים עליו, וכל השליטין, וכל העולמות,
מלאים מטובו של מקום.

אמר רבי יהודה, והינו דכתיב ויחלם והנה
סלם מצב ארצה, כלומר, כשהצדיקים
אינם עוסקים בתורה, סלם מצב ארצה, ואינו
במעלה. זכו הצדיקים ועסקו בתורה, ראשו
מגיע השמימה, אזי יש לו מעלה, וכל טוב
לא יחסר, ומיד והנה מלאכי אלהים עולים
ויורדים בו. מאי בו? אמר רבי יהודה, בשמו
של מקום. כמה דאת אמר (תהלים קיח כד) נגילה
ונשמחה בו.

אמר רבי יצחק, בו, בההוא ממונה. ומפני
מה. דכתיב אחריו, והנה ה' נצב עליו,
על ההוא ממונה. מפני זה עולים ויורדים
בשבילו. מפני שמו של מקום, שהוא נצב
עליו. אמר רבי תנחום, למה נקרא שמו מלך
שלם, מפל שאר הצבאות. שאין לך נושא
שמו של מקום בקרבו כמו זה.

אמר רבי יעקב, רמזו ליעקב, והשיבו על מה
שנתרעם לפני הקדוש ברוך הוא.
כלומר, שאם בניו יזכו לעסק בתורה
ובמצוות, יש מעלה לזה, ומעלה לבניו. לא
זכו לעסק בתורה ובמצוות, אין מעלה לזה,
ואין מעלה לבניו. הדין הוא דכתיב, והנה
מלאכי אלהים עלים וירדים בו. מלאכי
אלהים, אלו בניו של יעקב, זכו עולים. לא

זכו, יורדים. בו: בשבילו. בו: פשיש לו מעלה יש להם.

אמר רבי יצחק, כל שרי האמות, היו עולים או יורדים בשביל זה. פשיש לו מעלה, יורדים שרי האמות. פשיש לו ירידה, עולים. והכל תלוי בבניו של יעקב. אמר רבי יהודה בר שלום, אין טוב ואין רע בא לעולם, אלא בשביל בניו של יעקב.

הגמון אחד בא לרבי אבהו, ואמר, אית לאתפנפא כל עלמא עליכו, פעל האי גובא, לאובדא לכון מן עלמא בשעתא חדא. אומה דא היא לא פלחה למארה, כתיב (דברים יא ט) ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה. אי היא סטיא, כל עלמא ייבד בגינה. אמר ליה, והא אתון עבדין לה דתסטי ולא תהך באורחא דכשרא. אמר ליה חובתכון עבדין לאתערא לן. אמר רבי יהודה שפיר קאמר ההוא הגמון.

תנו רבנן, והנה סלם מצב ארצה, זהו בית עולמים. וראשו מגיע השמימה, הדא הוא דכתיב (שמות טו יז) מכוון לשבתך פעלת ה'. איזהו ראשו, זהו ציון, ששם השכינה, והכרובים, וקדש הקדשים. אמר רבי אבא, סולם זה סיני, שבו ניתנה תורה, ושם נגלו מרכבותיו של הקדוש ברוך הוא.

רבי בא בשם ר' יוחנן אמר, עוד אית לאסתפללא בהאי קרא בדבדמיתא, (שה"ש ד ט) כמגדל דוד צוארף בנוי לתלפיות, דהא תנינן, אמר רבי שמעון אמר רבי זירא, כל זמן שישראל היו עוסקים בתורה, בית המקדש היה קיים, הדא הוא דכתיב, כמגדל דוד צוארף בנוי. אי מגדלים תורה, פהאי מגדל, צוארף בנוי. מהו צוארף, זה בית

- אלו בניו של יעקב, זכו - עולים. לא זכו - יורדים. בו - בשבילו, בו - פשיש לו מעלה, יש להם. אמר רבי יצחק, כל שרי האמות היו עולים או יורדים בשביל זה. פשיש לו מעלה - יורדים שרי האמות. פשיש לו ירידה - עולים. והכל תלוי בבניו של יעקב. אמר רבי יהודה בר שלום, אין טוב ואין רע בא לעולם אלא בשביל בניו של יעקב.

הגמון אחד בא לרבי אבהו ואמר: יש לכנס את כל העולם עליכם כמו על הארבה הזו, להאביד אתכם מן העולם בשעה אחת. האמה הזו אין עובדת לרבונה, כתיב (דברים יד) ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה. אם היא סוטה, כל העולם יאבד בשבילה?! אמר לו והרי אתם עושים אותה שתסטה ולא תלך בדרך כשרה. אמר לו, חטאיכם הם העושים לעורר אותנו. אמר רבי יהודה, יפה אמר אותו הגמון.

שנו רבותינו, (בראשית כח) והנה סלם מצב ארצה - זהו בית עולמים. וראשו מגיע השמימה - זהו שפתוב (שמות טו) מכוון לשבתך פעלת ה'. איזהו ראשו? זהו ציון, ששם השכינה והכרובים וקדש הקדשים. אמר רבי אבא, סלם זה סיני, שבו נתנה תורה, ושם נגלו מרכבותיו של הקדוש ברוך הוא.

רבי בא בשם רבי יוחנן אמר, עוד יש להסתפל בפסוק זה כבראשונה, (שיר השירים ד) כמגדל דוד צוארף בנוי לתלפיות, שהרי שנינו, אמר רבי שמעון אמר רבי זירא, כל זמן שישראל היו עוסקים בתורה, בית המקדש היה קיים. זהו שפתוב כמגדל

דויד צווארף בנוי. אם מגדלים תורה כמותו מגדל - צווארף בנוי. מהו צווארף? זה בית המקדש. זהו שכתוב (בראשית מה) ויפל על צווארי בנימין אחיו ויבן. מלמד שפכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני.

אמר רבי יצחק, מהו מגדל? אלא מה מגדל דוד, מגדל חזק, אף המתעסקים בתורה, צריכין חזק, ובנין חזק. ר' תנחום אמר, מגדל דוד - מה דוד היה מתגדל בתורה יותר מכל בני דורו, אף המתעסקים בתורה צריכין להתגדל בתורה ושלא יתבטלו ממנה.

מה דוד היה עוסק בתורה לילה ויום, כן צריך האדם להתעסק בתורה לילה ויום, ובכבוד שיתעסקו בה ויתגדלו בה - כמגדל דוד הצואר בנוי בנין חזק וגדול.

ואם לאו, אלה המגן תלוי עליו, אלו אלה שנים שיהיו בגלות, והדבר תלוי אם יגאלו בו ואם לאו. זכו בתורה - יגאלו באלף שנים. לא זכו - כל שלטי הגבורים, אמר רבי תנחום, כל שלטי הגבורים ישמעבדו בהם, וילאחר כן יגאלו.

מכאן אמר רבי בא, והנה סלם מצב ארצה - זהו בית עולמים, הנצב בכנינו, בשביל אותן העוסקין בתורה בארץ. וראשו מגיע במעלה גדולה על כל העולם. והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו - אלו פהגי שרת.

רבי אליעזר אומר, על שהוא מכון פנגד ירושלים של מעלה. ואותם השומרים ירושלים של מעלה, הם שומרים ירושלים של מטה. משמע עלים וירדים.

מהו שגאמר (תהלים

המקדש. הדיא הוא דכתיב, (בראשית מה יד) ויפל על צווארי בנימין אחיו ויבן, מלמד שפכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני.

אמר רבי (דף לו ע"א) יצחק, מהו מגדל. אלא מה מגדל דוד, מגדל חזק, אף המתעסקים בתורה, צריכין חזק, ובנין חזק. ר' תנחום אמר, מגדל דוד, מה דוד היה מתגדל בתורה יותר מכל בני דורו, אף המתעסקים בתורה, צריכין להתגדל בתורה ושלא יתבטלו ממנה.

מה דוד היה עוסק בתורה לילה ויום, כן צריך האדם להתעסק בתורה לילה ויום, ובכבוד שיתעסקו בה, ויתגדלו בה, כמגדל דוד הצואר בנוי בנין חזק וגדול.

ואם לאו, אלה המגן תלוי עליו, אלו אלה שנים שיהיו בגלות, והדבר תלוי אם יגאלו בו ואם לאו. זכו בתורה, יגאלו באלף שנים. לא זכו, כל שלטי הגבורים, אמר רבי תנחום, כל שלטי הגבורים ישמעבדו בהם, וילאחר כן יגאלו.

מכאן אמר רבי בא, והנה סלם מצב ארצה, זהו בית עולמים, הנצב בכנינו, בשביל אותן העוסקין בתורה בארץ. וראשו מגיע השמימה, שהמקדש הוא במעלה גדולה, על כל העולם. והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו, אלו פהגי שרת.

ר' אליעזר אומר, על שהוא מכון פנגד ירושלים של מעלה. ואותם השומרים ירושלים של מעלה, הם שומרים ירושלים של מטה. משמע, עלים וירדים.

מה מעלה יותר יש בו. אמר רבי אליעזר, זהו דכתיב והנה ה' נצב עליו. כמה דאת אמר

מה מעלה יותר יש בו? אמר רבי אליעזר, זהו שכתוב והנה